

Meer jeugd in de problemen?

Door Wouter Boonstra

De jeugd staat volop in de aandacht en dat was te merken aan het grote aantal bezoekers van de tweede Jeugdpoort. Een opstecker voor de organisatie die ook enkele verontrustende cijfers naar buiten bracht over de stijgende toestroom naar de jeugdzorg. Cultuurhistoricus Thomas von der Dunk en staatssecretaris Ahmed Aboutaleb brachten echter enige relativering in de materie.

Voor aanvang zijn de genodigden al druk in gesprek over de incidenten en mogelijke verbeteringen in de jeugdzorg. Gespreksleider Caspar Becx toont een pagina uit NRC Handelsblad die geheel gewijd is aan de jeugd. Een cartoon op de pagina laat een baby zien die vanuit de kinderwagen een man van achteren beschiet met een katapult. “Niet alleen nu al een belhamel, maar ook nog achterbaks!”, opent Becx het bal. Uit de cijfers die Jeugdpoort-voorzitter Woldendorp daarna bekendmaakt blijkt dat de hulpvraag bij de bureaus jeugdzorg, de LVG-zorg en de GGZ in 2006 gestegen zijn met 7 tot 10 procent. Het aantal kinderen onder toezicht stijgt in het eerste kwartaal van 2007 zelfs met 40 procent. De instanties verwachten dat de hulpvraag en de wachtlijsten verder zullen blijven groeien.

Dan laat cultuurhistoricus en publicist Thomas von der Dunk als ‘buitenstaander’ zijn licht schijnen over het onderwerp jeugd. Hij relativeert de alarmerende cijfers. De jeugd deugde in de 17de eeuw ook al niet. Von der Dunk: “Na de Tweede Wereldoorlog trokken jonge soldaten zich al minder aan van het gezag. In de jaren vijftig had je de dijkers en de nozems en toen moesten de jaren zestig nog beginnen!” Hij merkt op dat incest en mishandeling nu vaker als probleem worden gezien dan vroeger. Tegenwoordig heeft iedereen haast, want tijd is geld en dat leidt weer tot agressie. Mensen moeten assertief zijn en zeggen wat ze denken. Alcohol is altijd binnen handbereik. Een eenvoudige optelsom. Vroeger was er de verzuiling met de dominante normen en waarden, maar daar hebben we geen vervanging voor gekregen. Door het beschermen van de pluriformiteit van religies is er een taboe op staatsbemoedienis gekomen. Iedereen heeft zijn eigen eenmanszuiltje. We bevechten elkaar in een niet-hiërarchische samenleving. Daarin ontstaat normvervaging. Commercie speelt hierin een belangrijke rol. Steeds meer mensen krijgen betaald om andere mensen van het werk te houden. Middagtelevisie prijst het devies ‘koop nu, betaal later’ aan. Dit werkt het kortetermijndenken van de jeugd in de hand. Verder is er een jeugdcultus ontstaan. In landen als India heeft ouderdom nog aanzien. Vroeger was dat in Europa ook zo. Ouderdom stond voor ervaring. De Verlichting heeft echter vernieuwing en verjonging in de hand gewerkt. Naast het vooruitgangsgeloof was er ook feitelijke vooruitgang. Levenservaring werd minder gewaardeerd. In Nederland is dat tot in het extreme doorgetrokken. Onze politici zijn jong en gaan uit van deze jeugdigheid. Ze hebben gebrek aan ervaring en gezag. “Politici zeiden dat Nederland na de moord op Van Gogh zijn onschuld had verloren. Zijn we de treinkapingen van de jaren zeventig dan alweer vergeten? Nederland heeft de aardigste politici van Europa en dat is een ramp! En voor die paradox is geen oplossing.” Volgens Von der Dunk zijn er in een jeugdcultuur waar jongeren meer geld hebben, ook meer mogelijkheden en dan gaat er dus ook wel eens iets mis.

Staatssecretaris van Sociale Zaken Ahmed Aboutaleb neemt het stokje van Von der Dunk over en merkt op dat het met de meeste jeugd in Nederland goed gaat. Hij vindt dat armoede geen alibi mag zijn voor criminaliteit, maar dat we ook niet alleen moeten dweilen. “Kinderen gaan de straat op, omdat de warmte thuis ontbreekt. Er zijn te weinig plekken waar ze ongehinderd kunnen spelen en daardoor ontstaat al gauw overlast. Vervangende structuren als onderwijs zouden een rol kunnen spelen bij preventie.” Aboutaleb vraagt zich af of de problemen eigenlijk wel erger worden. Er is nu immers meer kennis van zaken en men stelt scherpere diagnoses. “We moeten kinderen niet te snel een stigma geven.” En zijn er grenzen aan de bemoedienis van de overheid? We hebben de leerplicht, hameren op een diploma, geven niet direct een uitkering. “Maar wat te doen met iemand van 19 die het allemaal wel best vindt? Hij gaat voor het zesje en geeft nog geen overlast. Welke rechtsgrond hebben wij om hem te motiveren?” Aboutaleb vindt dat moeilijk. Eigenlijk is er maar een oplossing voor alle problemen: onderwijs en dan vooral maatwerk. Aboutaleb vraagt zich af of wij de grens van

overlast ook niet steeds verder verlagen. “Kan de jeugd nog wel jeugd zijn?” De staatssecretaris wil niet alleen maar in repressieve termen denken. Er is vaak geen geld voor cultuur, sport of zelfs een computer bij deze kinderen. Ze hebben die middelen nodig. “Repressie kan niet zonder preventie, maar jongeren moeten ook jongeren kunnen zijn.”

Sander Dekker, de ‘jeugdige’ Haagse wethouder van Onderwijs, Jeugd en Sport, is blij met alle aandacht voor het jeugdbeleid. Er worden veel plannen gerealiseerd, de centra voor Jeugd en Gezin worden opgericht, er is meer werk en men probeert uitval te voorkomen. Dat zijn concrete resultaten die jongeren uit de anonimiteit halen. Dekker is er echter niet gerust op of het verschil wel kan worden gemaakt nu de relativiserende woorden de overhand dreigen te krijgen. Hij is bezorgd over de aantallen, want 5000 peuters hebben een taalachterstand en krijgen dus een valse start, slechts 50% wordt bereikt met voorscholing. Daarnaast verlaten 5000 jongeren voortijdig de school, komen er 4000 jongeren in aanraking met de politie en is het aantal aanrandingen gestegen naar 7500. Dekker vreest dat deze cijfers niet snel zullen dalen. “We bereiken wel meer jongeren. De aantallen nemen dus eerst toe, maar dan volgt een daling.” Toch zijn we volgens Dekker in Nederland slecht in het neerzetten van een effectieve organisatie die deze ontwikkeling tegengaat. Hij is er niet van overtuigd dat er wordt ‘doorgepakt’. “Wie wordt bijvoorbeeld de baas van de Centra voor Jeugd en Gezin? Deels de wethouder, maar verder?” Dekker vindt dat er meer nodig is op het gebied van voorschoolse educatie. Een stok achter de deur voor ouders die hun kinderen niet naar de voorschool sturen. De ambitie mag van Dekker wel iets groter zijn. “Ik roep u op om door te blijven gaan. Er is in Nederland fundamentele verandering nodig op dit vlak. We moeten niet doormodderen, maar doorpakken.”

De volgende spreekster is Caroline Gennez, Eerste Schepen (wethouder) Jeugd voor de Vlaamse socialisten (SP.A) in de gemeente Mechelen. Hier willen ze de problemen benoemen en in globale context oplossen door het ‘clusteren’ van bevoegdheden. Gennez heeft bijvoorbeeld ook Economie, Werk en Onderwijs in haar portefeuille. De doelstelling van het Mechelse jeugdbeleid is dat jongeren zich kunnen ontplooiën en meedoen in de maatschappij, zowel op professioneel als cultureel gebied. “Wij hoeven niet perse aardig te zijn”, verwijst ze naar de opmerking van Von der Dunk. “Maar wel authentiek.” Gennez kiest voor een positieve benadering. “Ga uit van de kracht, niet van de klacht.” Een maatregel heeft alleen zin als deze meer zekerheid geeft in de hoofden van jongeren, buurt en maatschappij en daarnaast de vrijheid bevordert. Uiteraard moeten we dit zien in de context van een centrumstadje van ongeveer 100.000 inwoners. Mechelen is daarmee de vierde stad van België. Van de inwoners is 10 procent allochtoon, waarvan 90 procent van Marokkaanse afkomst. Een op de vier inwoners is jonger dan 25 jaar. De werkloosheid onder jonge Marokkanen is 35 procent. Een van de instrumenten die Gennez in haar jeugdbeleid hanteert, is het beboeten van ouders. Beleid dat ook in Rotterdam de aandacht heeft. Toch komt het beboeten van ouders niet vaak voor. In 2007 zijn tot nu toe vier boetes uitgedeeld. Het gebeurt eigenlijk alleen als alle hulp die de overheid biedt wordt geweigerd. Het werkt als volgt: de gemeente vraagt recidiverende ‘jochies’ met hun ouders op het stadhuis te komen. Als ze niet komen, gaat de gemeente naar hen toe. “Het is een beetje de grote broer uithangen. Of in mijn geval de sympathieke zus”, aldus Gennez. “Het lukt niet altijd, maar we stimuleren wel de betrokkenheid van de thuisomgeving.” Gennez pakt de jeugdwerkloosheid aan door investeringen in opleidingen en taalcursussen. Projecten op maat, waarin de gemeente jongeren dicht op de huid zit. Ze halen hen uit bed en brengen hen weer thuis. Dekker ziet wel wat in deze aanpak.

Even later mengt de zaal zich in de discussie. MOgroep-voorzitter Ineke Smidt meent dat preventie helpt, maar niet alles oplost. “Hoe meer preventie, des te meer vraag.” Het helpt volgens haar pas over vijf jaar. “Je moet dan wel de mogelijkheden hebben en vooral geïntegreerd denken. Je moet alle bevoegdheden bij elkaar brengen, meer denken vanuit de wijk en meer uit kracht dan uit klacht halen.” Von der Dunk wijst erop dat fouten in Nederland altijd de schuld zijn van organisaties en nooit van personen. In organisaties is namelijk iedereen verantwoordelijk. De opbouw van de organisatie moet daarom hiërarchischer en de verantwoordelijke moet worden gestraft, maar ook meer bevoegdheden krijgen. Dekker zegt dat dit ‘afrekenen’ precies is wat hij bedoelt. “Het moet duidelijk zijn wie de knopen doorhakt.” Wiel Jansen, directeur van Bureau Jeugdzorg Amsterdam, vindt tenslotte dat het nu juist beter gaat in de jeugdzorg. “We zijn er steeds eerder bij en dan groeien inderdaad de wachtlijsten ook. We moeten nu niet vervallen in structuurdiscussies, maar op dezelfde weg doorgaan.”